

БИЉАНА МИРЧЕВСКА-БОШЕВА
(Скопје, Р. Македонија)

Зоонимната фразеологија и надворешниот изглед на човекот (на материјал од македонскиот јазик)

Апстракт: Зоонимите како важен и многуброен лексички слој често се во фокусот на интерес на лингвистите. Во овој труд зоонимите се разгледуваат како составна компонента на фраземите во кои доживуваат целосна трансформација и ги губат основните значења. Поконкретно, во оваа прилика ќе се задржиме на зоонимите во фраземите во македонскиот јазик со кои се опишува надворешниот изглед на човекот. При ексцерпцијата собрани се 54 фраземи кои се анализираат со цел да се утврдат зоонимните компоненти застапени во конкретните единици и нивното влијание во мотивацијата за образување на фраземата и во формирањето на нејзиното значење.

Клучни зборови: зооними, фраземи, надворешен изглед, македонски јазик

1) Вовед

Човекот и животните се во континуиран соживот уште од најдалечното минато. Потврда за тоа наоѓаме во тотемизмот, во грчката и во римската митологија, во христијанската хагиографија, во басните. Постојаната присутност и блискост на овие два света неминовно се одразила и на јазикот што се потврдува преку бројните истражувања посветени на зоонимите како еден од најстарите лексички слоеви. Она што ги прави зоонимите посебно интересни за истражување е фактот дека тие ги рефлектираат вековните согледувања на човекот за изгледот и навиките на животните, го пренесуваат односот на луѓето кон животните со што претставуваат исклучително важен културно-информативен фонд на еден јазик (САКАЕВА 2008: 44, URL). Исто така, поради разликата во културните фактори, етничките карактеристики, различните јазични слики на светот и различните литературни извори, многу зооними содржат одреден елемент на значење што е разбирлив само за носителите на таа јазична култура.

2) Дефинирање на поимот зооним

Во лингвистичката наука постои разногласие во поглед на дефинирањето на поимот зооним. Дел од лингвистите, на пример Подолскаја во „Словарь русской ономастической терминологии“,

зоонимот го дефинираат како сопствено име на животно (домашно, она што се чува во зоолошка градина, што „работи“ во циркус, што е вклучено во експеримент или диво) (ПОДОЛЪСКАЯ 1978: 58–59). За разлика од неа, Л.Ф. Миронјук (МИРОНЮК 1987) застапува пошироко сфаќање на терминот зооним во кој спаѓаат називите на животните (крокодил, болва), изведените лексеми од животните (кравји) и сите зборови кои на некој начин се поврзани со светот на животните (звер, копито, пасиште и сл.). К. Леви-Строс (ЛЕВИ-СТРОСС 1983) и Ј.Г. Јусифов (ЈУСИФОВ 1985) сметаат дека овој термин има две значења и дека може се употребува и во ономастиката и во лексикологија. В.В. Морковкин (МОРКОВКИН 1983) го предлага терминот зоолексема за означување определен вид животно, Л.А. Кипријанова (КИПРИЯНОВА 1999) предлага употреба на терминот зоосемизам во кој се чувствува приоритетот на преносното значење, Н.В. Солнцева (СОЛНЦЕВА 2004) предлага лексемата зооним да се користи како термин кој може да добие облик на зоосемизам (сопствено име на животно) или зооморфизам (метафоричка варијанта проектирана од човекот). Е.А. Кацитадзе (КАЦИТАДЗЕ 1985) предлага употреба на терминот зоолексема за именување на видовите животни и зооним за номинација на конкретно животно.

Следејќи ја постоечката традиција во фразеолошките истражувања, во овој труд терминот зооним се користи со значење на општа именка која се користи за именување животно што припаѓа на некоја од шесте основни групи: рептили и водоземци, безрбетници, риби, птици, цицачи и инсекти.

3) Зоонимите во фразеологијата

Мотивацијата да се анализираат зоонимите во фразеологијата доаѓа од промените кои ги претрпуваат овие лексеми кога ќе станат дел од една фразеолошка единица. Имено, кога зоонимот влегува во состав на фразема, тој го губи своето лексичко значење и, соодветно, ја губи способноста да означува животно. Зоонимната компонента како резултат на фразеологизацијата се здобива со посебни, несистемски значења кои не се карактеристични за овие зборови во слободна употреба и можат да се идентификуваат само при разложување на фразеолошкото значење (МЕЛЕРОВИЧ 1979: 79). Зоонимот добива нова функција т. е. преку најкарактеристичните, од гледна точка на човекот, својства на животното: начин на движење, начин на живот, навики, надворешни знаци, звучна активност и сл. го карактеризира човекот од различни аспекти.

Интересот кон зоонимите во состав на фразеолошките единици е мотивиран и од високата фразеомобразувачка продуктивност на оваа лексичка група и од широкиот дијапазон асоцијативни врски на јадрото на лексичко-семантичката група. Ваквата особина е карактеристична за лексиката која го опишува конкретно-сетилното спознание на светот кое, пак, во историјата на јазикот почетно се поврзувало не само со телесно-

соматската, анималистичката, просторната, туку и со ритуално-митолошката семантика (ПУЧКОВ 2015: 49, URL).

Најчесто со овие фраземи се претставуваат физичките својства на субјектот (*силен како коњ*), надворешниот изглед (*дебел како свиња*), психичките особини (*тврдоглав како магаре*), присуството или отсуството на интелигенција (*гледа како теле во шарена врата*), навики, вештини (*повторува како папагал*) и сл.

Овде треба да ги споменеме и мотивите врз основа на кои настануваат зоонимните фраземи кои може да бидат:

- конкретни кои се воочливи и препознатливи со оглед на искуството и соживотот со различните животни,
- асоцијативни кои може да се претпостават имајќи го предвид однесувањето на животните во околноста во кои се наоѓаат или се последица на утврденото доживување на однесувањето на животните и
- нелогични или апсурдни кои немаат логично објаснување и се сметаат за предрасуди или стереотипи што им се припишуваат на животните (VIDOVIĆ BOLT 2011: 47–48).

4) Дефинирање на корпусот

Зоонимите во македонската фразеологија биле во фокусот на интерес на голем број трудови. За оваа прилика би ги издвоиле магистерската дисертација на М. Томоска (2015) посветена на македонските фраземи со компонента зооним, истражувањата на Л. Макаријоска и Б. Павлеска-Георгиевска (2020) кои ги разгледуваат фраземите со зооними од аспект на нивна употреба во медиумите, статиите на Д. Кузмановска и Б. Петковска (2013) кои македонските зоонимни фраземи се споредуваат со англиските и германските, на К. Велјановска (2014: URL) која ги анализира зоонимни фраземи со соматска компонента во македонскиот и во хрватскиот јазик, на И. Алчевска (2016) која ги споредува македонските и руските зоонимни фраземи.

Во овој труд ќе се фокусираме на фраземите со зоонимна компонента кои го опишуваат надворешниот изглед на човекот, т. е. даваат опис на карактеристиките кои може да бидат перципирани со помош на сетилните органи (најчесто со окото) и подразбираат пред сè естетска или физиолошка карактеристика на човекот. На анализа подлежат фраземите кои содржат најмалку еден назив на животно или придавски форми изведени од називот, глаголи кои означуваат дејство директно поврзано со животните, лексеми кои означуваат дел од телото на животно, како и хипероним.

Материјалот за анализа е ексцерпиран од „Фразеолошкиот речник на македонскиот јазик“ (2003–2009) на Т. Димитровски и Т. Ширилов, „Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник“ (2008) на С. Велковска, необјавената магистерска дисертација „Фразеолошките изрази со

компонента зооним во македонскиот јазик“ на М. Томоска (2015), како и од статиите и прилозите на оваа тема.

5) **Анализа на собраниот материјал**

Фраземите со зооними претставуваат не само една од најзначајните, туку и една од најмногубројните групи во фразеолошкиот фонд. Тоа се должи на фактот дека претставата за животните лесно станува олицетворение на определени карактеристики на човекот. Во обид да го окарактеризира своето однесување, чувства, состојби, изглед, човекот прибегнувал кон споредба со она што му било најблиско и слично на себе - животинскиот свет (САКАЕВА 2008: 43–44, URL). Сепак, групата фраземи со зоонимна компонента кои даваат опис на надворешниот изглед на човекот е далеку помалубројна во споредба со фраземи кои означуваат карактерна особина на човекот или однесување. Имено, од вкупно 1040 фраземи со зоонимна компонента во македонскиот јазик, на опис на надворешниот изглед се однесуваат само 54. Во нивниот состав влегуваат 37 зооними: *акреп, арслан, бивол, бумбар, волк, вошка, гавран, газела, глиста, гнида, жирафа, кобила, коњ, крава, куче, ламја, лебед, магаре, мајмун, мачка, мечка, мува, овца, орел, пес, петел, пијавица, прасе, прле, прч, рак, риба, свиња, слон, твор, чавка и штрк* и нивни деминутивни или множински форми. Во овој список доминираат цицачите, потоа доаѓаат птиците и без’рбетниците, а најмалку застапени се рибите кои се претставени само преку зоонимот *риба* и рептилите застапени само со зоонимот *змија*.

Надворешниот изглед е најчесто првото нешто што го забележуваме кај една личност и врз основа на тоа донесуваме (често погрешни) заклучоци за полот на личноста, културата и средината од која доаѓа, религијата, а неретко и за самиот карактер на личноста.

5.1. Во анализата на нашиот материјал ќе започнеме со фраземите кои даваат опис на субјектот што се темели на неговата телесна тежина, т. е. ќе ја разгледаме опозицијата *слаб : дебел*.

За опис на *слаб* човек во македонскиот јазик се користи фраземата *има глисти*. Интересно е да се спомене дека во некои други словенски јазици *слабиот* човек се споредува со *глиста* (*худой/тощий* как *глиста* во рускиот јазик, *mršav kao glista* во хрватскиот јазик) додека во основата на фраземата во македонскиот јазик лежи сликата на човек кој има цревни паразити и поради тоа е многу *слаб*. Покрај оваа фразема, со истото значење се користи и *небаре кучиња го дрпале (јале, кинеле)* која се толкува како многу *слаб* човек или човек со искинати алишта.

Наспроти ова, за *дебел* или *здебелен* човек се користат следниве фраземи: *се згоил како бивол, дебел како свиња, како свиња се направил, дебел како мечка и дебел како слон*. Овие фраземи се конкретно мотивирани затоа што во составот имаат животни кои се карактеризираат

со голема телесна маса. Покрај основното значење 'многу дебел' во фраземите *дебел како свиња, како свиња се направил* присутно е и дополнително значење на нехигиена што е мотивирано од доживувањето на свињата како многу валкано животно или укажува на начинот на кој конкретниот човек јаде. Покрај наведените фраземи се користат и: *како бумбар, како питачко магаре, го направил вратот како питачко магаре* кои пред сè се однесуваат на лица од машки пол, додека фраземата *како швајцарска/молзна крава* има толкување 'крупна, многу јадра' и се користи за лица од женски пол. Сите наведени фраземи имаат изразено пејоративно значење.

Она што може да се забележи кај фраземите кои го опишуваат човекот врз основа на телесната тежина е негативната оценка на изгледот без оглед на тоа дали се работи за многу слаб или за многу дебел или здебелен човек. И во едниот и во другиот случај отстапувањето од нормата е проследено со неодобрување. Доминацијата на негативната конотација може да се објасни и со ставот на Рајхштејн според кој општата семантичка асиметрија на фразеолошкиот систем (поместување кон негативни значења) може да се објасни со „поизразената емоционална и вербално-когитативна реакција на луѓето токму на негативните појави“ (РАЙХШТЕЈН 1980: 21).

5.2. И висината нашла свој одраз во фразеолошкиот материјал. За таа цел се користат споредбите со жирафа и со штрк како животни кои се одликуваат со висина и со долги нозе или врат: *висок како штрк, има врат како жирафа*, додека фраземата *чавките му прават седла на капата* е мотивирана од фактот дека птиците ги прават своите гнезда на повисоки места. За опис на ниските луѓе се користат фраземите *кусо магаренце секогаш прленце* и *кусо петле* каде покрај деминутивите *магаренце* и *петле* имаме и засилувачки елемент - придавката *кусо*.

5.3. Убавата надворешност се доведува во корелација со лебед, мачка, риба или газела во фраземите: *добро маче/мачка, добра риба, како газела* што се однесуваат на лице од женски пол кое околината, а особено лицата од машки пол го доживува како убаво, згодно, стројно (ТОМОСКА 2015: 21). Покрај овие фраземи се користи и *убав како лебед* со значење 'многу убав' што е директно мотивирано од убавината и грациозноста на лебедот. Во народната поезија често се среќава и изразот *веѓи – морски пијавици* во описот на лице со привлечен надворешен изглед со посебен акцент на убавите густе веѓи.

За човек со непријатна надворешност се користат фраземите *како мајмун, како акреп* што е турцизам со значење 'скорпија'. Кога некој изгледа и се чувствува лошо, бедно се користи *како претепана мачка*, додека за некој што е голем и делува застрашувачки се користи фраземата *како ламја*. Кога некој се облекол несоодветно или избрал облека што не

му прилега се користи фраземата *му личи (прилега) како на крава седло* со значење воопшто не му прилега, лошо му прилега.

Од овие примери може да се заклучи дека зголемената експресивност на зоонимните фраземи овозможува вербално да се маркираат најпечатливите обележја на човечкиот надворешен изглед кои во негативна перспектива метафорички се доближуваат со сликата за најнепривлечните животни. Треба да се напомене и дека зоонимот *мачка* се употребува за означување и пријатна и непријатна надворешност. Ваквата употреба е разбирлива ако се има предвид значењето и присутноста на мачката во животот на човекот, но и бројните асоцијации поврзани со неа. Благодарение на своите антиподни особини, но пред сè на постојаниот контакт со човекот, мачката во фразеологијата е носител на разнообразна симболика (SPAGIŃSKA-PRUSZAK 2003: 241 сп. VIDOVIĆ BOLT 2011: 78). Во нашиот материјал мачката се јавува како симбол на исцрпеност што е мотивирано од изгледот на уличните мачки кои живеат во неповолни услови, додека во вториот случај мачката претставува симбол за привлечна женска личност.

5.4. Карактеризирањето на човекот според возраста е застапено во фразеолошкиот материјал преку опозицијата *млад : стар*. За млад човек се користат фраземите: *тукушто се испилил од јајцето* каде се прави споредба со пилето кое излегува од јајцето, *треба уште муви да лапа* со значење дека треба уште многу да научи, уште многу време да помине додека да созрее и фраземата *уште му лета умот по чавките* со значење дека сè уште времето го троши на неважни работи, дека сè уште не е созреан. Последната фразама може да се користи и за повозрасен човек кој сè уште се однесува детинесто и незрело.

Стариот човек е претставен преку фраземите: *стар петел, стар прч, старо магаре, дрто магаре* кои покрај основното значење 'стар човек' имаат и дополнително значење, и тоа: со фраземите *старо магаре, дрто магаре* се означува човек кој се однесува несоодветно за својата возраст, а со *стар прч* се означува човек во поодминати години со изразена склоност кон жени, додека фраземата *стар петел* значи и искусен човек (ТОМОСКА 2015: 17–18). Покрај овие фраземи, се користат и: *врсник е со орлите* каде е јасна асоцијацијата со долговечноста на орлите и *му клекнаа коњите* мотивирано од губењето на силата со текот на годините. Сите овие фраземи се однесуваат на лице од машки пол, додека фраземата *стара магарица со црвена подопашница* се користи за повозрасна жена кој е многу накитена.

5.5. Силниот човек се споредува со *коњ, кобила* или со *лав* што во фразеолошкиот материјал е претставено преку турцизмот *арслан*: *јак како коњ, како белгиска кобила, како арслан*. Мотивацијата за употреба на овие зооними е сосема разбирлива. Коњот претставува симбол за сила, здравје,

напорна работа, исто како и кобилата со тоа што таа се користи исклучиво за женски лица. Лавот како исклучително силно животно се нашол во оваа низа која има позитивна конотација.

Покрај наведените фраземи, за опис на силен човек се користи и изразот *волк в заби носи* што е исто така конкретно мотивирана.

5.6. За тенот на кожата се користат фраземите *црн како гавран* и *како рак/ црвен како рак*. Фраземата *црн како гавран* е конкретно мотивирана од бојата на птицата гавран, додека *како рак/ црвен како рак* се користат за означување дека субјектот е многу црвен иако раковите во нормална состојба не се црвени, туку поцрвенуваат кога ги варат. Веројатно таа екстремна промена на бојата станува основа за опис на човек кој поцрвенел како резултат на чувство на срам или претерана изложеност на сонце.

5.7. Фризурата т.е начинот на чешлање на косата е еден од највоочливите сегменти од надворешниот изглед на човекот. Во нашиот материјал на овој сегмент се однесуваат три фраземи: *аеродром за муви*, *како овца во главата* и *како да го лижела крава*. Првата фразема се користи за опис на ќелав човек, а мотивирана е од чистиот, мазен дел од главата без коса што потсетува на чистиот простор за полетување и слетување на авионите. Со фраземата *како овца во главата* се опишува човек со кадрава (понекогаш и бушава) коса и е директно мотивиран од изгледот на овцата. За означување на човек на кого косата му е залепена, залижана се користи фраземата *како да го лижела крава*.

5.8. За неуреден човек кој не се грижи за личната хигиена се користат фраземите *вошките го јадат*, *вошки го лазат*, *гнидава глава*, *фати вошки* што се мотивирани од сликата на валкан човек кој има паразити во главата. Покрај ова се користат и фраземите *како свиња*, *како прасе/прасенце* мотивирани од навиката на свињата да се валка во кал. Деминутивот често се користи за деца. Според анализираниот материјал, визуелната перцепција е водечка, но не и единствена во фраземите со зооними што означуваат надворешен изглед на човекот. Како пример за тоа ги наведуваме фраземите *смрди како твор*, *смрди како пор* мотивирани од лошиот мирис на конкретното животно и *смрди, орли збира* во чија основа лежи претставата за мршојадците кои се собираат околу труло месо.

5.9. За човек чии алишта се многу истуткани се користи фраземата: *како да го џвакала крава* што е мотивирано од постојано преџвакување на храната типично за кравата за преживар.

5.10. За човек во парталава облека се користи фраземата како да го клукале чавки што е мотивирана од евентуалните оштетувањата на облеката или повреди на човекот предизвикани од клунот на птицата.

б) Заклучок

Во овој текст претставен е еден мал, но исклучителен сегмент од фразеолошкиот фонд на македонскиот јазик што се карактеризира со експресивност и сликовитост.

Врз основа на сè погоренаведено може да се заклучи дека зоонимите играат многу важна улога во формирањето на фразеолошкото значење кај единиците кои го опишуваат надворешниот изглед на човекот. Најголемиот број од фраземите се мотивирани или директно од одредена карактеристика на животното или од фигуративното значење на зоонимот.

Она што посебно се издвојува во разгледуваниот материјал е негативната конотираност што се должи на реалните набљудувања, но во голема мера таа е условена од стереотипите поврзани со изгледот или навиките на животните. Во собраните фраземи сосема мал дел зооними (лебед, риба, газела, лав, коњ, кобила) се употребени исклучиво во позитивна конотација, зоонимот *мачка* е употребен и во позитивна и во негативна конотација, а сите останати (30 зооними) се употребени само во негативна конотација. Во тој контекст, мора да се согласиме со констатацијата дека карактеристиките на животните кои им се припишуваат на луѓето, може да бидат објективни, но и субјективни бидејќи се плод на креативното размислување на народот (КУДРЈАВЦЕВА 2015: 131, URL). Типичноста на сликите што лежат во основата на значењето на фраземите, како и вклучувањето на симболи или еталони на погледот на светот во нив, е плод на колективната претстава на лингвокултурната заедница (ЖЕВАКО, ШУБИНА 2006: 38-44).

Литература

- АЛЧЕВСКА И. (2016) Фраземи со компоненти на зооними во рускиот и во македонскиот јазик // Меѓународна научна конференција „Зборот збор отвора“. Ур. Б. Мирчевска-Бошева. Скопје, 2016. 73–86.
- ВЕЛЈАНОВСКА К. (2014) Анализа на македонските и на хрватските зоонимни фраземи со соматска компонента // *Životinje u frazeološkom ruhu*. Ur. I. Vidović Bolt. Zagreb, 2014. http://animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Veljanovska%20za%20WEB.pdf
- ВЕЛКОВСКА С. (2008) Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник. Скопје, 2008.
- ДИМИТРОВСКИ Т., ШИРИЛОВ Т. (2003-2009) Фразеолошки речник на македонскиот јазик. Скопје, 2003–2009.

- ЖЕВАКО Г.А., ШУБИНА Л.В. (2006) Таксономическая основа характеризующих фразеологизмов в русском и английском языках // Университетские чтения-2006. Пятигорск, 2006. 38–44.
- КАЦИТАДЗЕ Э.А. (1985) Метафоризация зоонимов в немецком языке. Тбилиси, 1985.
- КИПРИЯНОВА А.И. (1999) Функциональные особенности зооморфизмов (на материале фразеологии и паремиологии русского, английского, французского и новогреческого языков). Краснодар, 1999.
- ЛЕВИ-СТРОСС К. (1983) Структурная антропология. Москва, 1983.
- КУДРЯВЦЕВА Е.В. (2015) Фразеологизмы с компонентом-зоонимом собака: лингвокультурологический комментарий // Вестник КГУ, 2015. №2. <https://cyberleninka.ru/article/n/frazeologizmy-s-komponentom-zoonimom-sobaka-lingvokulturologicheskiy-kommentariy>
- КУЗМАНОВСКА Д., Петковска, Б. (2013) Именските фразеологизми со компонентата зооними разгледувани во македонскиот, германскиот и англискиот јазик // Годишен зборник, № 3(3). 151–156.
- МАКАРИЈОСКА Л., ПАВЛЕСКА-ГЕОРГИЕВСКА, Б. (2020) Фраземи со зооними во медиумска употреба // Макаријоска, Л., Павлеска-Георгиевска, Б. Прилози за македонската фразеологија. Скопје, 2020. 180–204.
- МЕЛЕРОВИЧ, А.М. (1979) Проблема семантического анализа фразеологических единиц современного русского языка. Ярославль, 1979.
- МИРОНЮК Л.Ф. (1987) Семантическая типология славянских зооморфических глаголов. Днепропетровск, 1987.
- ПОДОЛЬСКАЯ Н.В. (1978) Словарь русской ономастической терминологии. Москва, 1978.
- ПУЧКОВ В.О. (2015) Репрезентация внешних качеств человека в русских и французских фразеологизмах с компонентом-зоонимом // Вестник ВолГУ, Серия 2: Языкознание, 2015. №4. <https://cyberleninka.ru/article/n/reprezentatsiya-vneshnih-kachestv-cheloveka-v-russkih-i-frantsuzskih-frazeologizmah-s-komponentom-zoonimom>
- РАЙХШТЕЙН А.Д. (1980) Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. Москва, 1980.
- САКАЕВА Л.Р. (2008) Фразеологизмы с компонентами зоонимами, описывающие человека как объект сопоставительного анализа русского и английского языков // Известия РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. №62. <https://cyberleninka.ru/article/n/frazeologizmy-s-komponentami-zoonimami-opisyvayushchie-cheloveka-kak-obekt-sopostavitelnogo-analiza-russkogo-i-angliyskogo-yazykov>.
- Словарь сочетаемости слов русского языка / Под ред. П.Н. Денисова и В.В. Морковкина. Москва, 1983.
- СОЛНЦЕВА Н.В. (2004) Сопоставительный анализ зоонимов русского, французского и немецкого языков в этносемантическом аспекте. Омск, 2004.
- ТОМОСКА, М. (2015) Фразеолошките изрази со компонента зооним во македонскиот јазик. Скопје, 2015.
- ЮСИФОВ Ю.Г. (1985) Зоологическая лексика азербайджанского языка (на основе фитонимов) Баку, 1985.

VIDOVIĆ BOLT I. (2011) Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji. Zagreb, 2011.

Zoonymic phraseology and external Appearance (On Macedonian language material). Zoonyms as an important and numerous lexical layer are often in the focus of interest of linguists. In this paper, zonyms are considered as an integral component of the phrasemes in which they experience complete transformation and lose their basic meanings. More specifically, on this occasion we focus on the zonyms in Macedonian language phrasemes that describe the external appearance of man. For this purpose 54 phrasemes were collected and analyzed in order to determine the zonymic components present in the specific units and their impact on the motivation for the formation of the phraseme and in the formation of its meaning.

Keywords: zonyms, phrases, external appearance, Macedonian language